

Ελληνική χοιροτροφία:

Υφισταμένη κατάσταση και προοπτικές

Δρ Φώτιος Βακάκης

Γεωπόνος - Γεωργοοικονομολόγος

Δ/νων Σύμβουλος της «Βακάκης & Συνεργάτες» ΑΕ - Σύμβουλοι για Αγροτική Ανάπτυξη

1. Παραγωγή χοιρείου κρέατος στην ΕΕ

Η παραγωγή χοιρείου κρέατος στην ΕΕ στηρίζεται κατ' αποκλειστικότητα στην ενσταβλισμένη διαχείριση των ζώων και στη διατροφή τους με κατάλληλα μίγματα ζωοτροφών. Επομένως, αποτελεί «βιολογική μεταποιητική δραστηριότητα» που μετατρέπει σε κρέας, κυρίως, φυτικής προέλευσης πρώτες ύλες. Είναι αυτός ο λόγος για τον οποίον η χοιροτροφία, ως παραγωγική δραστηριότητα: (i) χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι το κόστος διατροφής των ζώων συνιστά το μεγαλύτερο μέρος του συνολικού κόστους παραγωγής, (ii) δεν υποστηρίζεται από τα συνήθη μέτρα Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και (iii) τα προβλήματα που αντιμετωπίζει συνδέονται λιγότερο με την Κοινή Αγροτική Πολιτική και περισσότερο με την ανταγωνιστικότητα, δηλαδή με την ποιότητα του κρέατος, την παραγωγικότητα και την περιβαλλοντική προσαρμογή των χοιροτροφικών μονάδων.

Η Ε.Ε. με ετήσια παραγωγή 21,6 εκατ. τόνων χοιρείου κρέατος¹ (2006), είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος παραγωγός στον κόσμο μετά την Κίνα. Οι κυριότερες χώρες παραγωγής χοιρείου κρέατος είναι: Γερμανία (23,1%), Ισπανία (17,5%), Γαλλία (13,2%), Κάτω Χώρες (7,7%) και Δανία (9,9%). Η ετήσια **κατά κεφαλή κατανάλωση στην ΕΕ** ανέρχεται, κατά μέσο όρο σε **43 kg** και παρουσιάζει σημαντική διακύμανση μεταξύ των κρατών-μελών. Η συμμετοχή της ΕΕ στην παγκόσμια αγορά χοιρινού κρέατος, σύμφωνα με τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας του ΟΗΕ (FAO), για το 2006 και 2007, έχει ως ακολούθως (εκατομμ. τόνοι σφαγίων):

Η συμμετοχή της ΕΕ στην παγκόσμια αγορά χοιρινού κρέατος σε εκατομμύρια τόνους σφαγίων				
	2006	2007 πρόβλεψη	ΕΕ/κόσμος 2006	Εκατοστιαία μεταβολή 2007/2006
Κόσμος:				
Παραγωγή (+)	107,4	110,7	100	3,1
Εισαγωγές (+)	4,9	5,1	100	4,1
Εξαγωγές (-)	4,9	5,1	100	4,1
Κατανάλωση (=)	107,5	110,8	100	3,1
ΕΕ:				
Παραγωγή (+)	21,6	22,6	20,1	4,6
Εισαγωγές (+)	-	0,3	-	-
Εξαγωγές (-)	1,2	1,3	24,5	8,3
Κατανάλωση (=)	20,4	21,5	19,0	5,4

¹ Global Market Ανάλυσις/FAO τελευταία Έκθεση – Meatpoint, Οκτώβριος 2007

Η αγορά χοιρείου κρέατος αντιμετώπισε έκτακτα γεγονότα, με συνέπειες που αναμένεται να εξακολουθήσουν να επηρεάζουν τη μεσοπρόθεσμη εξέλιξη του τομέα: (i) **Η σπογγώδης εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών** (ΣΕΒ), που προκάλεσε μετατόπιση της ζήτησης σε άλλους τύπους κρέατος, ευνόησε τον τομέα του χοιρείου κρέατος και συνέβαλε σε καλύτερες τιμές κατά την περίοδο 2000-2005. Σε ορισμένα κράτη-μέλη, πραγματοποιήθηκαν νέες επενδύσεις και αύξηση του παραγωγικού δυναμικού. Ωστόσο, από τα άμεσα μέτρα που ελήφθησαν για την αντιμετώπιση της ΣΕΒ, όπως η προσωρινή απαγόρευση της χρήσης ζωικών πρωτεϊνών σε μίγματα διατροφής χοίρων, επηρεάστηκαν αρνητικά οι τιμές των ζωοτροφών και τα περιθώρια κέρδους των χοιροτρόφων. (ii) **Ο αφθώδης πυρετός** στο Ηνωμένο Βασίλειο και στην Ιρλανδία, Γαλλία και Κάτω Χώρες, το 2001, διατάραξε, επίσης, τον τομέα του χοιρείου κρέατος. Οι περιορισμοί μεταφοράς ζώων, σε συνδυασμό με αρκετές απαγορεύσεις εξαγωγής από τρίτες χώρες, δημιούργησαν σοβαρές διαταραχές στην αγορά, λόγω του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζουν οι εξαγωγές χοιρείου κρέατος στην ΕΕ. (iii) Τα κρούσματα πανώλης των χοίρων (Γερμανία, Κάτω Χώρες και Ισπανία), που εμφανίστηκαν στη δεκαετία του 1990, δημιούργησαν, επίσης, σοβαρές διαταραχές, στην αγορά χοιρείου κρέατος στην ΕΕ. Ανεξάρτητα από τις προαναφερόμενες διαταραχές, οι μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες προοπτικές για την κατανάλωση χοιρείου κρέατος διαφαίνονται γενικά θετικές, δεδομένου ότι οι καταναλωτές στην ΕΕ-25 φαίνεται ότι θα εξακολουθήσουν να προτιμούν αυτό το είδος κρέατος, αν και οι ρυθμοί αύξησης της κατά κεφαλήν κατανάλωσης χοιρείου κρέατος που σημειώθηκαν την περίοδο 2001-2003, αναμένεται να επιβραδυνθούν κατά τα επόμενα χρόνια, λόγω της αναμενόμενης ανάκαμψης της κατανάλωσης βόειου κρέατος.

Η υποστήριξη των παραγωγών χοιρείου κρέατος, από την ΕΕ είναι περιορισμένη: αφορά στην περιστασιακή ενίσχυση ιδιωτικής αποθεματοποίησης και σε επιστροφές από εξαγωγές, όταν οι συνθήκες της αγοράς το απαιτούν. Άλλα μέτρα δεν προβλέπονται. Επομένως, τα εισοδήματα των παραγωγών χοιρείου κρέατος εξαρτώνται μόνο από την ανταγωνιστικότητα των χοιροτροφικών επιχειρήσεων. Η παραγωγή χοιρείου κρέατος επωφελήθηκε από μέτρα που μειώνουν τις τιμές των σιτηρών και άλλων ζωοτροφών. Ως εκ τούτου, οι επάλληλες μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ, συνέβαλαν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της παραγωγής χοιρείου κρέατος. Η βελτίωση αυτή αναμένεται να συνεχιστεί στο πλαίσιο περαιτέρω μεταρρυθμίσεων που επιφέρουν μείωση της τιμής

των ζωοτροφών, αν και η παρούσα συγκυρία ανατρέπει την πρόβλεψη αυτή.

Περιβαλλοντικά προβλήματα: Η παραγωγή χοιρείου κρέατος συγκεντρώνεται όχι μόνο σε ορισμένα κράτη μέλη, αλλά σε ορισμένες περιοχές εντός των κρατών αυτών (π.χ. δυτική Φλάνδρα στο Βέλγιο, Βρετάνη στη Γαλλία). Δεδομένης της συγκέντρωσης της παραγωγής και της περιορισμένης έκτασης της γης για τη διάθεση των αποβλήτων, έχουν προκύψει σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα. Οι παραγωγοί χοιρείου κρέατος υποχρεούνται, τόσο από τη νομοθεσία της ΕΕ όσο και από τις εθνικές νομοθεσίες, να συμμορφώνονται με όλο και αυστηρότερα περιβαλλοντικά πρότυπα. Σε ορισμένες Περιφέρειες/Χώρες (π.χ. Φλάνδρα/Βέλγιο και Κάτω Χώρες), επιβάλλονται περιορισμοί στο μέγεθος των μονάδων, επομένως, στην παραγωγή, ενώ οι παραγωγοί ενθαρρύνονται να παύσουν τη δραστηριότητά τους. Σε άλλες περιοχές/χώρες (για παράδειγμα Ισπανία), εξακολουθεί να θεωρείται επιθυμητή η αύξηση της παραγωγής.

Απαιτήσεις των καταναλωτών: Είναι σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει την παραγωγή χοιρείου κρέατος. Κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων δεκαετιών παρατηρήθηκε μετατόπιση της παραγωγής σε λιγότερο άπαχο χοίρειο κρέας. Οι οικολογικές οργανώσεις απαιτήσαν και επέτυχαν ώστε να θεσπισθούν καλύτερες συνθήκες διαχείρισης των ζώων στον τομέα της παραγωγής χοιρείου κρέατος. Η ικανοποίηση της απαίτησης αυτής, για συγκεκριμένο δυναμικό εγκαταστάσεων, προσδιορίζει μείωση της παραγωγής. Εξάλλου, η βελτίωση των συνθηκών σταβλισμού προσδιορίζουν αυξημένο κόστος παραγωγής. Επί σειρά ετών επήλθαν σταθερά **ποιοτικές βελτιώσεις για την ικανοποίηση της ζήτησης**. Ο κλάδος του χοιρείου κρέατος εφαρμόζει, από το 1984, πρότυπα για την ταξινόμηση των σφαγίων με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας του κρέατος και την διαφοροποίηση των τιμών στην αγορά ανάλογα με την ποιότητα.

Η διεύρυνση της ΕΕ αποτελεί σημαντικό γεγονός για τον κλάδο της χοιροτροφίας στην ΕΕ. Η διεύρυνση προβλέπεται να προκαλέσει αύξηση της παραγωγής στα νέα κράτη μέλη. Οι μεγαλύτεροι παραγωγοί και καταναλωτές χοιρείου κρέατος θα εξακολουθήσουν να βρίσκονται στην Πολωνία, όπου υπάρχει ακόμα δυνατότητα επέκτασης της παραγωγής. Παράλληλα, η αναμενόμενη αύξηση των εισοδημάτων θα οδηγήσει σε αύξηση της κατανάλωσης κρέατος.

Οι ετήσιες εισαγωγές της ΕΕ, που είναι της τάξεως των 50.000 τόνων, δεν αποτελούν σοβαρό παράγοντα διατήρησης της ισορροπίας στην αγορά χοιρείου κρέατος, δεδομένου ότι η ετήσια παραγωγή της ΕΕ, για το 2006 ανέρχεται σε 21,6 εκατ. τόνους. Οι δασμολογικές ποσοστώσεις επιτρέπουν ακόμη την εισαγωγή περίπου 250.000 τόνων ετησίως, ωστόσο οι ποσοστώσεις δεν έχουν εξαντληθεί (για πολλούς λόγους, όπως είναι τα ανεπαρκή πρότυπα για τα σφαγεία και οι επιπτώσεις των εμβολιασμών, στις τρίτες Χώρες).

Οι ετήσιες εξαγωγές της ΕΕ σε τρίτες χώρες είναι σημαντικές και εκτιμώνται, για το 2006 και 2007, σε 1,2 και 1,3 εκατομμ. τόνους, αντίστοιχα, είναι, όμως, δυνατόν να κα-

ταστούν αβέβαιες εάν επιβληθούν κτηνιατρικοί περιορισμοί στις εισάγουσες Χώρες, όπως είναι: η Ιαπωνία (όπου το χοιρινό κρέας από τη Δανία κατέχει σημαντική θέση) και η Ρωσία. Η εξαγωγική πολιτική της ΕΕ επικεντρώνεται στη διατήρηση των αγορών αυτών.

2. Παραγωγή χοιρείου κρέατος στην Ελλάδα

2.1. Η διάρθρωση της Ελληνικής Χοιροτροφίας

Η χοιροτροφία στην Ελλάδα θεωρείται από τους δυναμικούς κλάδους της κτηνοτροφίας και της αγροτικής οικονομίας. Η συμμετοχή του κλάδου στην Ακαθάριστη Αξία της Ζωικής παραγωγής, εκτιμάται σε 10%. Εξάλλου, η χοιροτροφία παράγει το 25% της εγχώριας παραγωγής κρέατος και καλύπτει, για την περίοδο 1990-2006, ποσοστό 33% των αναγκών της συνολικής κατανάλωσης χοιρινού κρέατος στην Ελλάδα. Ο τρόπος εκτροφής χαρακτηρίζεται **εντατικός** και παρέχει απασχόληση σε 30.000 άτομα. Η προσπάθεια ανάπτυξης της χοιροτροφίας άρχισε την δεκαετία του 1970, με στόχο την κάλυψη των αναγκών της εσωτερικής αγοράς σε χοίρειο κρέας. Η προσπάθεια αυτή, σε συνδυασμό με την εντυπωσιακή, τότε, αύξηση των αποδόσεων και της εγχώριας παραγωγής καλαμποκιού, συνέβαλε αποτελεσματικά στην υποκατάσταση εισαγωγών κρέατος. Η τεχνολογική υποστήριξη του κλάδου και τα μέτρα οικονομικής πολιτικής που εφαρμόστηκαν για τη ρύθμιση της λειτουργίας του ήταν ασυμβίβαστα και με τη δομή και με την αποστολή του:

Η τεχνολογική υποστήριξη των χοιροτροφικών μονάδων υπήρξε μηδενική. Δημιουργήθηκαν μεγάλες χοιροτροφικές μονάδες χωρίς εμπειρία και τεχνική υποδομή, με βασικότερες συνέπειες: **(i)** να διαμορφώνουν, ακόμα και σήμερα, χαμηλούς δείκτες παραγωγικότητας, **(ii)** να κινούνται πάνω σε μια καμπύλη υψηλού κόστους παραγωγής και βελτίωσης της γενετικής κατάστασης των ζώων, για την οποίαν εξαρτώνται απόλυτα από το εξωτερικό και **(iii)**, να στηρίζονται, σήμερα, σε τεχνολογικά απαξιωμένες και ζωοτεχνικά ελλειπείς κτιριακές και μηχανολογικές εγκαταστάσεις

Η πολιτική που εφαρμόστηκε για τη ρύθμιση της λειτουργίας του κλάδου υπήρξε αλλοπρόσαλλη, με κύρια χαρακτηριστικά ή/και συνέπειες: **(i)** την αστυνόμευση των τιμών πώλησης του κρέατος, σε περίοδο που το κόστος παραγωγής αυξάνετο πολύ περισσότερο από τον πληθωρισμό, **(ii)** την ελλιπή χρηματοδότηση για τη κάλυψη του κόστους παραγωγής και των ζημιών που προέκυπταν, **(iii)** την προσπάθεια των χοιροτροφικών μονάδων για αύξηση της παραγωγής, προκειμένου να καλύψουν τις αυξημένες δαπάνες, οι οποίες, σε συνδυασμό με τη χαμηλή παραγωγικότητα των μονάδων και το υψηλό κόστος παραγωγής, οδήγησαν σε υπερχρέωση, **(iv)** την απώλεια εισοδήματος, κυρίως λόγω υπερβολικής αύξησης των επιτοκίων από 6% το 1975 σε 23% το 1985, εφαρμογής των Νομισματικών Εξισωτικών Ποσών (ΝΕΠ) και των επάλληλων αναριθμήσεων των οφειλών, των οποίων ο τρόπος και οι προϋποθέσεις ήταν εκτός των πραγματικών δυνατοτήτων των χοιροτρο-

Πίνακας 1. Διαχρονική εξέλιξη των χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων της χώρας κατά περιφέρεια (1999, 2005)

Περιφέρειες	Έτος 1999		Έτος 2005		Μεταβολή (%) 2005/1999		Έτος 2005 Εκατοστιαία συμμετοχή	
	Εκμεταλλεύσεις	Αριθμός χοίρων	Εκμεταλλεύσεις	Αριθμός χοίρων	Εκμεταλλεύσεις	Αριθμός χοίρων	Εκμεταλλεύσεις	Αριθμός χοίρων
Σύνολο χώρας	36.521	969.852	44.302	1.110.109	+18,3	+14,7	100,0	100,0
Αν. Μακεδονία-Θράκη	1.834	86.162	2.170	85.300	+22,2	-1,0	4,9	7,7
Κεντρική Μακεδονία	2.611	122.927	3.894	132.490	+49,1	+7,8	8,8	11,9
Δυτική Μακεδονία	3.705	27.004	4.098	30.244	+10,6	+12,0	9,2	2,7
Θεσσαλία	5.196	171.699	5.317	187.829	+2,3	+9,4	12,0	16,9
Ήπειρος	924	134.082	1.383	164.700	+49,7	+22,8	3,1	14,8
Ιόνιοι Νήσοι	734	8.851	757	6.728	+3,1	+24,0	1,7	0,6
Δυτική Ελλάδα	7.115	126.750	8.388	185.144	+17,9	+46,1	19,0	16,7
Στερεά Ελλάδα	3.869	108.487	5.148	123.541	+33,0	+13,9	11,6	11,1
Πελοπόννησος	1.910	71.569	3.293	69.503	+72,4	-2,9	7,4	6,3
Αττική	354	18.045	383	8.703	+8,2	-51,8	0,9	0,8
Βόρειο Αιγαίο	2.255	10.623	2.085	11.296	-7,5	+6,3	4,7	1,0
Νότιο Αιγαίο	2.632	22.433	2.732	31.617	+3,8	+4,9	6,2	2,8
Κρήτη	3.112	61.220	4.654	73.015	+49,6	+19,3	10,5	6,6

Πηγή: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφής Γεωργία - Κτηνοτροφία 2005

Πίνακας 2. Διαχρονική εξέλιξη της διάρθρωσης των χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων κατά τάξη μεγέθους, με βάση το συνολικό αριθμό των κατεχομένων χοίρων

(Α) Κατανομή του συνολικού αριθμού των κατεχομένων χοίρων στις τάξεις μεγέθους									
Τάξεις μεγέθους αριθμού χοίρων	1991		1999		2003		Μεταβολή % 2003/1991		
	Εκμεταλλεύσεις	Αριθμός χοίρων	Εκμεταλλεύσεις	Αριθμός χοίρων	Εκμεταλλεύσεις	Αριθμός χοίρων	Εκμεταλλεύσεις	Αριθμός χοίρων	
1-2	23.736	30.578	24.820	34.317	24.714	37.203	4,1	21,7	
3-9	4.098	18.379	6.259	27.827	9.165	40.240	123,6	118,9	
10-49	2.813	55.533	3.618	73.494	6.114	126.447	117,3	127,7	
50-99	583	38.639	621	41.172	972	65.882	66,7	70,5	
100-199	359	48.086	330	44.430	444	57.979	23,7	20,6	
200 και άνω	707	784.633	603	748.612	754	754.293	6,6	3,9	
Σύνολο	32.296	975.848	36.251	969.852	42.163	1.082.044	30,5	10,9	

(Β) Κατανομή του συνολικού αριθμού των κατεχομένων χοιρομητέρων στις τάξεις μεγέθους										
Τάξεις μεγέθους αριθμού χοίρων	1991		1999		2003		Μεταβολή % 2003/1991		Μεταβολή % 2003/1999	
	Εκμεταλλεύσεις	Αριθμός χοίρ/ρων	Εκμεταλλεύσεις	Αριθμός χοίρ/ρων	Εκμεταλλεύσεις	Αριθμός χοίρ/ρων	Εκμεταλλεύσεις	Αριθμός χοίρ/ρων	Εκμεταλλεύσεις	Αριθμός χοίρ/ρων
1-2	5.959	7.991	749	991	2.467	3.479	-58,6	-56,5	229,4	251,1
3-9	1.873	8.534	1.360	3.219	3.081	6.967	4,5	-18,4	126,5	116,4
10-49	1.337	26.014	2.297	12.655	4.797	21.306	258,8	-18,1	108,8	68,4
50-99	342	21.510	530	8.288	911	11.963	166,4	-44,4	71,9	44,3
100-199	170	21.618	290	8.901	420	9.294	147,1	-57,0	44,8	4,4
200 και άνω	117	68.628	564	95.337	748	85.188	539,3	24,1	32,6	-10,6
Σύνολο	9.798	154.295	5.790	129.391	12.424	138.197	26,8	-10,4	114,6	6,8

Πηγή: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφής Γεωργία - Κτηνοτροφία 1999

φικών μονάδων². Είναι παράδοξο το γεγονός ότι, παρά την επίσημη από τότε αναγνώριση του χρόνιου προβλήματος της ελληνικής χοιροτροφίας, καμία ολοκληρωμένη προσπάθεια δεν σχεδιάστηκε που να λύνει το πρόβλημα αυτό. Τα μέτρα που κατά καιρούς έχουν παρθεί απλώς άμβλυαν τα συμπτώματα ή μετατόπιζαν, χρονικά, τις συνέπειές του. Αποτέλεσμα

² Εκτιμάται ότι, στο σύνολο του κλάδου, η ονομαστική αξία των ζημιών που προέκυψαν μόνον από τα ΝΕΠ, για την περίοδο 1983-88, εκτιμήθηκε σε 23 δις δρχ., η οποία, καλυπτόμενη με βραχυπρόθεσμα δάνεια της ΑΤΕ, μη εξοφλούμενα λόγω αδυναμίας και ανατοκίζομενη ανά εξάμηνο με κεφαλαιοποίηση των τόκων μέχρι το τέλος του 1991 με το τότε επιτόκιο βραχ/σμων δανείων της ΑΤΕ και τόκο ποινής 4% στο σύνολο της οφειλής που ίσχυε τότε, προσδιόρισε συνολικό χρέος 138 δις δρχ. (406 εκατομμ. €).

των όσων προαναφέρονται είναι η εικόνα που παρουσιάζει η σημερινή δομή της Ελληνικής χοιροτροφίας.

Σύμφωνα με μελέτη που εκπονήθηκε το 1995 από στελέχη της Γενικής Διεύθυνσης, Ζωικής Παραγωγής του τότε Υπουργείου Γεωργίας³, η συστηματική χοιροτροφία είχε την ακόλουθη διάρθρωση: (i) από τις 94.920 χοιροτροφικές εκμεταλλεύσεις με 142.430 χοιρομητέρες, 920 (97%) εξέτρεφαν 126.398 χοιρομητέρες (88,7%). Εξ αυτών, 58% εξέτρεφαν από 20-99 χοιρομητέρες, 23,6% από 100-199 χοιρομητέρες, 11,4% από 200-399 χοιρομητέρες και 7% από

³ Εκτίμηση υλικοτεχνικής υποδομής και ζωικού κεφαλαίου, της συστηματικής Ελληνικής Χοιροτροφίας: Θ. Παπαθεοδώρου, Δ. Παπαβασιλείου, Αθήνα, Νοέμβριος 1995.

400 και άνω, **(ii)** από τις 920 μονάδες της ελληνικής συστηματοποιημένης χοιροτροφίας οι 463 είχαν ιδρυθεί πριν από το 1979, οι 394 την περίοδο 1980-89 και οι 59 την περίοδο 1990-95, **(iii)** από τις 920 μονάδες, μέχρι το 1995 πραγματοποίησαν επενδύσεις εκσυγχρονισμού οι 141 και εξ αυτών οι 85 μέχρι το 1985, οι 27 μεταξύ 1986 και 1990 και οι 29 την περίοδο 1991-95, **(iv)** από τις 920 μονάδες μόνον 120 είχαν εγκαταστήσει συστήματα διαχείρισης των αποβλήτων. Από τα προαναφερόμενα στοιχεία συνάγεται ότι ο ρυθμός εκσυγχρονισμού είναι βραδύς παρά το γεγονός ότι η ηλικία των εγκαταστάσεων είναι σχετικά μεγάλη, ο μηχανολογικός εξοπλισμός είναι ήδη τεχνολογικά απαξιωμένος και η προσαρμογή των μονάδων σε συνθήκες ελάχιστης περιβαλλοντικής όχλησης είναι πλημμελής έως ανύπαρκτη.

Η κατάσταση από τότε, δεν έχει ουσιωδώς αλλάξει. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της απογραφής Γεωργίας – Κτηνοτροφίας της ΕΣΥΕ έτους 1999 και 2005, που καταχωρούνται στον **Πίνακα 1**, το 1999 λειτουργούσαν 36.521 εκμεταλλεύσεις με 969.852 χοίρους ενώ, το 2005 λειτουργούσαν 44.302 εκμεταλλεύσεις με 1.110.109 χοίρους, που σημαίνει αύξηση 18,3% στον αριθμό των εκμεταλλεύσεων και 14,7% στον αριθμό των εκτρεφόμενων χοίρων. Ο διαφορετικός ρυθμός αύξησης του αριθμού των εκμεταλλεύσεων και του πληθυσμού των χοίρων προσδιορίζει μείωση του μέσου μεγέθους των χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων από 26,6 χοίρους το 1999 και 25,1 το 2005. Οι Περιφέρειες με τις περισσότερες χοιροτροφικές εκμεταλλεύσεις είναι της Δυτικής Ελλάδας (19,0%), της Θεσσαλίας (12%), της Στερεάς Ελλάδας (11,6%) και της Κρήτης (10,5%). Η κατανομή του ζωικού πληθυσμού είναι διαφορετική. Ο μεγαλύτερος αριθμός ζώων συναντάται στις Περιφέρειες της Θεσσαλίας (16,9%), της Δυτικής Ελλάδας (16,7%), της Ηπείρου (14,8%) της Κεντρικής Μακεδονίας (11,9%) και της Στερεάς Ελλάδας (11,1%).

Ειδικότερα, από τα στοιχεία που αφορούν στη διάρθρωση του κλάδου της χοιροτροφίας κατά τάξη μεγέθους και καταχωρούνται στον **Πίνακα 2**, διαπιστώνεται ότι, με βάση τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία του 2003: **(i)** το 80,4% των εκμεταλλεύσεων είναι μικρές, εκτρέφουν από 1 έως 9 ζώα και καλύπτουν το 7,1% του συνολικού αριθμού των χοίρων, **(ii)** οι εκμεταλλεύσεις της τελευταίας τάξης μεγέθους (από 200 ζώα και πάνω) αποτελούν το 1,8% του συνολικού αριθμού των χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων και εκτρέφουν το 69,7% του συνολικού αριθμού των χοίρων.

Η ανάλυση της εικόνας των χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων της χώρας που εκτρέφουν χοιρομητέρες (στοιχεία 2003), παρουσιάζεται ως ακολούθως στον παρακάτω πίνακα (στοιχεία του **Πίνακα 2B**).

Η ανάλυση της εικόνας των χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων της χώρας που εκτρέφουν χοιρομητέρες					
Μέγεθος εκμ/σεων (συνολικός αριθμός)	Εκμεταλλεύσεις με χοιρομητέρες			Ποσοστό %	
	Αριθμός εκμ/σεων	Αριθμός χοιρ/ρων	Χοιρ/ρες ανά εκμ/ση	Εκμ/σεις με χοιρ/ρες	Αριθμός χοιρ/ρων
1-9	5.548	10.446	1,9	44,7	7,6
10-49	4.797	21.306	4,4	38,6	15,4
50-99	911	11.963	13,1	7,3	8,7
100-199	420	9.294	22,1	3,4	6,7
200<	748	85.188	113,9	6,0	61,6
Σύνολα	12.424	138.197	11,1	100,0	100,0
%	29,5	-	-	-	-

Πίνακας 3. Παραγωγή χοιρινού κρέατος την περίοδο 1980-2005

Έτος	Σφάγια (κεφ.)	Παραγωγή κρέατος (τόνοι)	Μέση απόδοση (κιλά / ζώο)
1980	2.163.694	144.337	66,7
1985	2.270.303	147.363	64,9
1990	2.263.691	146.967	64,9
1995	2.307.922	144.128	62,4
2000	2.211.453	138.963	62,8
2005	2.049.365	128.700	62,8
2006	1.912.903	118.600	62,0
M.O. 1980-2005	2.253.512	144.505	64,1

Πηγή: Υπ. Αγρ. Αν. & Τροφίμων

Από την εικόνα αυτή συνάγεται ότι: **(i)** από το σύνολο των καταγεγραμμένων χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων της Χώρας μόνον 12.424 (29,5%) εκτρέφουν 138.197 χοιρομητέρες: **(ii)** από τις εκμεταλλεύσεις αυτές, 10.345 (83,3%), εκτρέφουν 31.752 χοιρομητέρες, δηλαδή 3 χοιρομητέρες ανά εκμεταλλευση και συνιστούν «οικιακές» εκτροφές για κατανάλωση σε τοπικό επίπεδο, **(iii)** από τις υπόλοιπες 2.079 εκμεταλλεύσεις 911 (7,3%) εκτρέφουν 11.963 (8,7%) χοιρομητέρες και 1.168 (9,4%), εκτρέφουν πάνω από 100 χοιρομητέρες η καθεμία και συνολικά 94.482 (68,3%). Οι δύο αυτές κατηγορίες χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων συνιστούν το παραγωγικό δυναμικό της επιχειρηματικής χοιροτροφίας. **Επομένως, η ελληνική χοιροτροφία περιλαμβάνει μονάδες, κυρίως, μικρομεσαίου μεγέθους**, με ότι αυτό συνεπάγεται σε όρους βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας και της ποιότητας και σε όρους μείωσης του κόστους παραγωγής χοιρινού κρέατος.

2.2. Εγχώρια παραγωγή – Εισαγωγές/Εξαγωγές – Βαθμός αυτόρκειας

Στον **Πίνακα 3** παρουσιάζεται η εξέλιξη της παραγωγής χοιρινού κρέατος για την περίοδο 1980 – 2006, στον **Πίνακα 4**, η διαχρονική εξέλιξη της κατανάλωσης κρέατος όλων των κατηγοριών και στον **Πίνακα 5** η διαχρονική εξέλιξη των στοιχείων του ισοζυγίου παραγωγής και κατανάλωσης κρέατος.

Από τα στοιχεία των προαναφερομένων πινάκων προκύπτει ότι: **(i)** η προσφορά εγχώριου χοιρινού κρέατος δεν καλύπτει την ελληνική αγορά, με αποτέλεσμα την αύξηση των εισαγωγών, οι οποίες υπερκαλύπτουν την εγχώρια παραγωγή. Η εξαγωγική επίδοση του κλάδου κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα, κυμαινόμενη από 200 τόνους το 1990, έως 8.900 τόνους το 2006, **(ii)** ο βαθμός αυτόρκειας της Χώρας σε χοιρινό κρέας, προενταξιακά, έφτασε ακόμα και στο επίπεδο του 85% και έκτοτε, παρουσίασε σταδιακή μείωση και, από 72,4% το 1991 μειώθηκε στο 37,5% το 2006 **(iii)** η παραγωγή κρέατος,

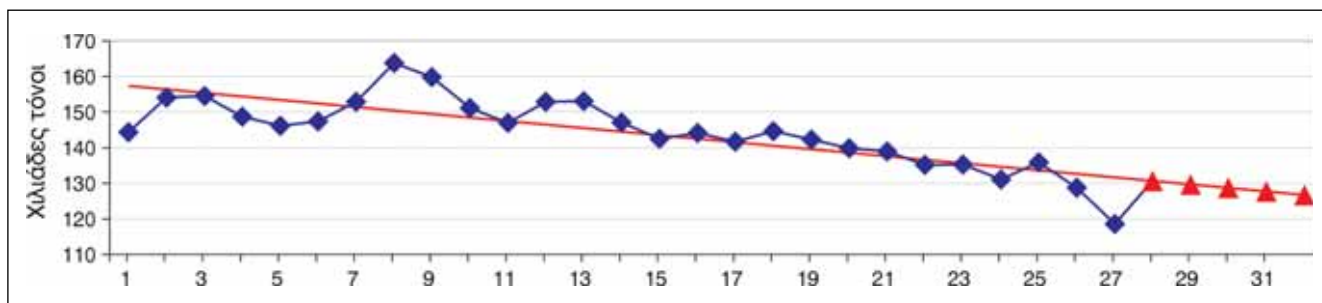
Πίνακας 4. Διαχρονική εξέλιξη της κατανάλωσης κρέατος

Έτος	Χοιρινό	Βόειο	Πουλερικών	Αιγοπρόβειο	Λοιπά κρέατα	Σύνολο	Παραπροϊόντα σφαγείων	Σύνολο
1990	213.076	229.872	167.373	143.657	5.102	759.080	58.775	817.855
1992	235.958	234.050	187.692	153.495	5.890	817.085	61.438	878.523
1994	236.313	227.220	192.728	143.951	7.051	807.263	57.959	865.222
1996	258.167	239.243	206.713	146.082	6.756	856.961	61.433	918.394
1998	277.062	221.597	191.500	144.390	10.653	845.202	59.510	904.712
2000	344.090	195.980	207.170	144.770	12.800	904.810	61.938	966.748
2002	300.370	189.170	211.150	138.120	11.030	849.840	52.350	902.190
2004	291.700	182.030	216.780	133.160	21.060	844.730	51.000	895.730
2005	318.600	169.800	231.500	131.900	25.000	876.800	46.500	923.300
2006	316.300	185.500	215.100	127.810	30.800	875.510	49.510	925.020
Μ.Ο. Τόνοι	277.888	205.503	199.658	141.716	12.413	837.178	57.613	894.790
%	33,2	24,5	23,9	16,9	1,5	100	-	-

Πηγή: Υπ. Αγρ. Αν. & Τροφίμων

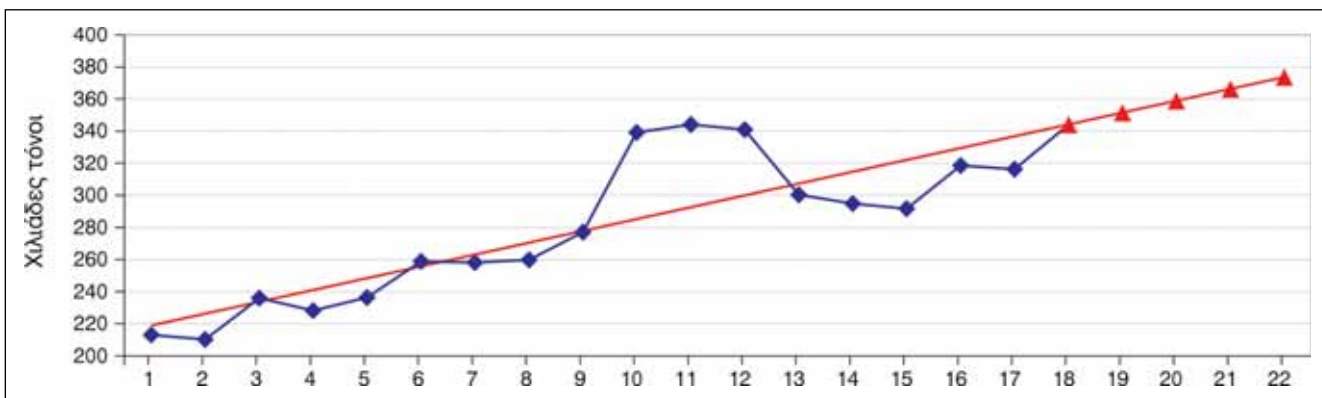
Πίνακας 5. Ισοζύγιο κατανάλωσης και παραγωγής χοιρινού κρέατος

Έτος	Παραγωγή (+)	Εισαγωγές (+)	Εξαγωγές (-)	Κατανάλωση (=)	Βαθμός αυτάρκειας %	Κατά κεφαλήν κατανάλωση (χιλ. τόνοι)
1990	146,9	67,0	0,9	213,0	68,5	21,0
1992	153,1	84,4	1,6	235,9	64,2	23,0
1994	142,5	97,4	3,5	236,4	58,8	22,8
1996	141,7	120,4	4,0	258,1	53,4	24,6
1998	142,3	143,4	8,6	277,1	48,1	26,3
2000	139,0	210,5	5,4	344,1	38,8	32,6
2002	135,0	170,4	5,4	300,4	43,2	28,6
2004	135,5	162,0	6,1	291,7	44,4	27,8
2005	128,7	198,1	8,2	318,6	40,4	29,0
2006	118,6	206,6	8,9	316,3	37,5	28,4
Μ.Ο.	139,8	142,1	4,3	277,8	50,3	-

Διάγραμμα 1. Παραγωγή χοιρινού κρέατος 1980-2006 - Γραμμική τάση

$$y = 158.316 - 987x, \left\{ \begin{array}{l} 1 = 1980 \\ x = 1,2,3,\dots,27 \end{array} \right\} R^2 = 0,6333$$

Διάγραμμα 2. Κατανάλωση χοιρινού κρέατος 1990-2006 - Γραμμική τάση

$$y = 211.544 + 7.370x, \left\{ \begin{array}{l} 1 = 1990 \\ x = 1,2,3,\dots,17 \end{array} \right\} R^2 = 0,6913$$

Ολοκληρωμένες λύσεις εξοπλισμού κτηνοτροφικών μονάδων

ΜΕ ΤΗ ΣΙΓΟΥΡΙΑ ΠΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ Η ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ

**ΑΜΕΛΚΤΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΤΥΠΩΝ STRANGKO ΔΑΝΙΑΣ
ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΙΚΑ - ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΔΙΑΦΥΓΗΣ - ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΙΚΑ**

**ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΛΥΜΑΤΩΝ
BAUER ΑΥΣΤΡΙΑΣ**

**ΕΝΣΠΩΔΙΑΝΟΜΕΙΣ
TRIOLIET**

**ΑΜΕΛΚΤΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΑΓΕΛΑΔΩΝ
STRANGKO ΔΑΝΙΑΣ**

**ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ
ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΖΩΤΡΟΦΩΝ
ΣΦΥΡΟΜΥΛΟΙ
ΚΥΛΙΝΔΡΟΜΥΛΟΙ
ΧΑΡΜΑΝΙΕΡΕΣ**

**ΓΕΝΗΤΡΙΑΣ
ZORDAN
ΙΤΑΛΙΑΣ**

**ΘΛΑΣΤΙΚΕΣ
LEGRAIN**

SYLCO / Hellas / Κ. ΣΥΛΑΙΟΣ Α.Ε.

Γιαννιτσών 103 - 546 28 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ Τηλ: 2310 515 122 - FAX: 2310 530743

<http://www.sylco.gr> email: info@sylco.gr

σε επίπεδο χώρας, παρουσίασε αυξομειώσεις. Ειδικότερα, από 146.900 τόνους το 1990 μειώθηκε στους 142.800 τόνους το 1998 και σε 118.600 τόνους το 2006. Η γραμμική τάση παραγωγής και κατανάλωσης χοιρινού κρέατος, όπως παρουσιάζεται στα **Διαγράμματα I και II**, δηλώνει ότι η αυτάρκεια της Χώρας αναμένεται να μειωθεί, λόγω της αυξητικής τάσης της κατανάλωσης, που τείνει να σταθεροποιηθεί στο επίπεδο των 330.000-350.000 τόνων και της πτωτικής τάσης της παραγωγής, η οποία, το 2006, διαμορφώθηκε σε 118.600 τόνους, δηλαδή κάτω από την πρόβλεψη που προσδιορίζει η πτωτική γραμμική τάση (133.000 τόνους).

3. Τεχνικές παράμετροι παραγωγής χοιρείου κρέατος

3.1. Γενετικό υλικό

Οι απαιτήσεις των χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων σε γενετικό υλικό αφορούν: **(i)** σε χοιρομητέρες, υψηλής γονιμότητας, με καλές μητρικές ιδιότητες, ανθεκτικότητα και μακροζωία, **(ii)** σε υψηλό ρυθμό ανάπτυξης των χοιριδίων, με μικρές απώλειες και χαμηλό συντελεστή αξιοποίησης της τροφής και **(iii)** σε κρέας υγιεινό, άπαχο και μη εξιδρωματικό. Όλες αυτές οι διαφορετικές απαιτήσεις ικανοποιούνται με την ταυτόχρονη εκτροφή διαφόρων φυλών, με την εφαρμογή κατάλληλων διασταυρώσεων και με την ικανοποίηση των απαιτήσεων που αφορούν σε κανόνες εκτροφής και διαχείρισης των ζώων.

Προς το παρόν τουλάχιστον, στις περισσότερες ζωοτεχνικά αναπτυγμένες χώρες, όπως και στην Ελλάδα, οι χοιρομητέρες είναι προϊόν διασταύρωσης, κυρίως, των φυλών Landrace και Large white διότι πιστεύεται ότι, ο τύπος αυτός, εξασφαλίζει την καλύτερη αναπαραγωγική και παραγωγική ικανότητα. Σε ότι αφορά τους κάπρους κρεοπαραγωγής, είναι καθαρές φυλές (Duroc, Pietrain κ.α.) ή πολυυβρίδια, προΐοντα διασταύρωσης διαφόρων κρεοπαραγωγικών φυλών, με μεγάλη παραλλακτικότητα σε ότι αφορά στην παχυντική ικανότητα, καθώς και στην ποιότητα του σφαγίου και του κρέατος. Η οικονομική εξασφάλιση του κατάλληλου γενετικού υλικού αποτελεί βασική προϋπόθεση βελτίωσης της παραγωγικότητας. Στην Ελλάδα, η προμήθεια του γενετικού υλικού εξαρτάται από τις ζωοτεχνικά αναπτυγμένες χώρες της ΕΕ και των ΗΠΑ, με θετικές αλλά και αρνητικές επιπτώσεις στην παραγωγική διαδικασία. Η βελτίωση της χοιροτροφίας είναι δεδομένη, αλλά ο ρυθμός βελτίωσής της εκτιμάται ότι είναι αργός έναντι άλλων χωρών (Δανία, Ολλανδία, Γερμανία, Γαλλία κ.ο.κ.). Το κόστος προμήθειας του γενετικού υλικού είναι υψηλό και, ως εκ τούτου, το γενετικό υλικό που εισάγεται στη χώρα είναι **«χαμηλού επιπέδου συγκριτικά με εκείνο που χρησιμοποιείται σε άλλες χώρες της ΕΕ⁴»**. Πέραν

⁴ Διαπίστωση που αναφέρεται και στο πλαίσιο του Μέτρου 4.2 «Δημιουργία Σταθμού Ελέγχου Κάπρων», ΕΠΑΑΥ 1994-1999, και προκύπτει από μελέτη των αρμοδίων τεχνικών υπηρεσιών του Υπ.Α.Α.Τρ., σε συνεργασία με Πανεπιστημιακά ιδρύματα, καθώς και με κτηνοτροφικές οργανώσεις της Χώρας. Επίσης, με την έγκριση του Υπ.Α.Α.Τ, ορισμένες χοιροτροφικές μονάδες της Χώρας έχουν χαρακτηριστεί και σαν μονάδες αναπαραγωγής, από τις οποίες διακινείται γενετικό υλικό, ενώ, παράλληλα, εξακολουθούν να εισάγονται ζώα αναπαραγωγής απευθείας από οίκους του εξωτερικού. Το Νομοσχέδιο που πρόκειται να κατατεθεί

αυτού, υπάρχουν προβλήματα προσαρμοστικότητας των εισαγόμενων ζώων, καθώς και σοβαρή πιθανότητα μεταφοράς ασθενειών. Έγιναν, κατά καιρούς, προσπάθειες να ελεγχθεί το εισαγόμενο και χρησιμοποιούμενο γενετικό υλικό, δεδομένου ότι η λύση της δημιουργίας υποδομών για την παραγωγή στη χώρα ζώων υψηλού γενετικού δυναμικού δεν φαίνεται δυνατή, αφού απαιτεί σημαντικά κεφάλαια και προϋποθέτει παράδοση στην αναπαραγωγή χοίρων, πλουσιότερη από αυτήν που διαθέτει η χώρα μας. Οι προσπάθειες αυτές (εκπόνηση Εθνικού Προγράμματος Γενετικής Βελτίωσης των χοίρων, δημιουργία Σταθμού Ελέγχου Κάπρων κ.ο.κ.) αποτελούν συνδυασμό εισαγωγών και εγχώριας παραγωγής **«ελληνικού»** γενετικού υλικού⁵, με στόχευση: **(i)** τη μείωση του βαθμού εξάρτησης από τις αγορές του εξωτερικού, **(ii)** τον περιορισμό της πιθανότητας μετάδοσης εισαγόμενων ασθενειών, **(iii)** την παροχή δυνατότητας εφαρμογής στη χώρα προγράμματος γενετικής βελτίωσης και δημιουργίας ελληνικών φυλών χοίρων εγκλιματισμένων και προσαρμοσμένων στις ελληνικές συνθήκες εκτροφής, **(iv)** την απόκτηση παράδοσης στην εκτροφή χοίρων αναπαραγωγής, με ταυτόχρονη αξιοποίηση του αξιόλογου επιστημονικού δυναμικού, **(v)** την ευέλικτη προσαρμογή της ελληνικής παραγωγής στις σύγχρονες απαιτήσεις για παραγωγή κρέατος ποιότητας και **(vi)** την πληρέστερη ικανοποίηση των συμφερόντων των χοιροτρόφων και των καταναλωτών.

3.2. Διατροφή των χοίρων

Οι δαπάνες διατροφής των χοίρων αποτελούν το 60% τουλάχιστον του συνολικού κόστους παραγωγής του χοιρείου κρέατος. Η κατάρτιση μιγμάτων για διαιτητικές σωστή και οικονομικά αποτελεσματική διατροφή των χοίρων προϋποθέτει τη γνώση: **(i)** των αναγκών των ζώων, που είναι συνάρτηση του εκτρεφόμενου γενετικού υλικού, των συνθηκών εκτροφής και του επιδιωκόμενου κάθε φορά σκοπού, **(ii)** της ανταπόκρισης του γενετικού υλικού σε διάφορα επίπεδα ενέργειας και της σχέσεως αυτής προς τα λοιπά θρεπτικά συστατικά του σιτηρεσίου, **(iii)** της συστάσεως και των λοιπών ποιοτικών χαρακτηριστικών, των διατιθέμενων ζωοτροφών που καθορίζουν την ποσοτική (ελάχιστη – μέγιστη) συμμετοχή τους στα σιτηρέσια και την τιμή προμήθειας αυτών, **(iv)** των συνθηκών περιβάλλοντος στο χώρο διαβίωσης των ζώων και ιδιαίτερος της θερμοκρασίας, της υγρασίας και του αερισμού κατά τη διάρκεια των εποχών του έτους και **(v)**, των συνθηκών υγιεινής της μονάδας καθώς και το επίπεδο και τη συχνότητα των λαμβανόμενων μέτρων υγιεινής προστασίας του πληθυσμού.

Η γνώση των προαναφερομένων παραγόντων δεν είναι πάντοτε δυνατή σε κάθε χοιροτροφική εκμετάλλευση. Για το λόγο αυτό η κατάρτιση των μιγμάτων διατροφής, στην πράξη, γίνεται μετά από αντικειμενική ποιοτική εκτίμηση των διατιθέμενων ζωοτροφών και τη συνεργασία με τον εκτροφέα – παραγωγό, ο οποίος παρέχει πληροφορίες για όλους τους άλλους παράγοντες, με τις οποίες, ο ειδικός στη διατροφή, διαμορφώνει γνώμη και καθορίζει τις προδιαγραφές των σι-

προς ψήφιση για την ελληνική κτηνοτροφία, αποτελεί ευκαιρία επανεξέτασης του ζητήματος.

⁵ Δ. Παπαβασιλείου, «Γενετική βελτίωση των χοίρων στην Ελλάδα», ΑΓΡΟΤΥΠΟΣ Α.Ε., 2000.

τηρεσίων. Τα σιτηρέσια αυτά είναι προσεγγιστικά, εφαρμόζονται και βελτιώνονται προοδευτικά μέχρις ότου καταστούν άριστα, με βάση τα στοιχεία ανταπόκρισης των διατρεφόμενων ζώων.

Στο πλαίσιο των αυστηρών απαιτήσεων σύνθεσης άριστων, τεχνικοοικονομικά, σιτηρεσίων χοιροτροφίας, οι έλληνες χοιροτρόφοι αντιπαρατάσσουν: **(i)** μικρά και τεχνολογικά απαξιωμένα παρασκευαστήρια άλεσης – ανάμιξης ζωτροφών με κάθετο αναμικτήρα και ατομική προμήθεια από το εμπόριο των πρώτων υλών, αποφεύγοντας να χρησιμοποιούν έτοιμα, ισορροπημένα μίγματα, από βιομηχανικές μονάδες, πιστεύοντας ότι διασφαλίζουν καλύτερη ποιότητα τελικού μίγματος και, πιθανόν, χαμηλότερο κόστος. Από τα ιδιοπαρασκευαστήρια αυτά λίγα μόνον έχουν εγγραφεί στο Μητρώο του Υπ.Α.Α.Τρ. και ελάχιστα έχουν άδεια ΕΟΦ για παρασκευή φαρμακούχων μιγμάτων, **(ii)** την «τυποποίηση» στη σύνθεση των τελικών μιγμάτων (συνήθως έξι συνολικά μίγματα, δηλαδή: θηλαζουσών χοιρομητέρων, ξηρής περιόδου, γαλουχίας ή θηλαζόντων χοιριδίων, ανάπτυξης, προπάχυνσης και πάχυνσης), χρησιμοποιώντας, σταθερά τις πλέον συνηθισμένες και περιορισμένες σε αριθμό ζωτροφές, όπως δημητριακά (καλαμπόκι, σιτάρι και κριθάρι, τα οποία, αθροιστικά καλύπτουν συνήθως, το 60% του μίγματος), σογιάλευρα (συνήθως 42-43% ΟΑΟ και σπάνια με 48%), πίτυρα σίτου (χονδρά) και, σε πολύ μικρότερες ποσότητες, ιχθυάλευρα (για τις μικρές ηλικίες ζώων ή σε θηλαζουσες χοιρομητέρες), μαρμαρόσκονη, φωσφορικό διασβέστιο, αλάτι, αμινοξέα (λυσίνη και μεθειονίνη), καθώς και έτοιμα σκευάσματα ιχνοστοιχείων και βιταμινών, **(iii)** έλλειψη συστηματικής προσπάθειας μείωσης του κόστους διατροφής, που απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις και συνεργασία, για συλλογική προμήθεια πρώτων υλών ζωτροφών, με διεύρυνση του αριθμού των πρώτων υλών. Προτάσεις των ειδικών στη διατροφή χοίρων για αντικατάσταση, κυρίως του σογιάλειου, με άλλες πηγές πρωτεϊνών (ηλιάλευρα, βαμβακάλευρα, διάφορα κτηνοτροφικά όσπρια, κτηνοτροφική γλουτένη, κ.α.), δεν κατέστησαν εφικτές και παραμένουν επιστημονικές γνώσεις που περιμένουν ευνοϊκές συγκυρίες για να αξιοποιηθούν. Στις περιόδους που οι τιμές των δημητριακών (ενεργειακές πηγές) και των σογιάλειων (πηγές αζωτούχων ουσιών – πρωτεϊνών), διαμορφώνονται **σε υψηλά επίπεδα, όπως σήμερα, οι ανησυχίες των χοιροτρόφων είναι έντονες και η διάθεση των προϊόντων τους συναντά δυσκολίες, δεδομένου ότι οι ανταγωνιστές τους (κυρίως χοιροτρόφοι της ΕΕ), μέσω των οργανώσεών τους, μπορούν και αξιοποιούν ευρύτατο φάσμα πρώτων υλών ζωτροφών, επιτυγχάνοντας πολύ χαμηλότερο κόστος διατροφής των ζώων τους και κατ' επέκταση του τελικού προϊόντος⁶.**

Πρέπει όμως να επισημανθεί ότι η συγκεκριμένη σταθερή σύνθεση των σιτηρεσίων που χρησιμοποιούνται στην ελληνική χοιροτροφία φαίνεται να αποτελεί **συνειδητή επιλογή των χοιροτρόφων⁷**. Θεωρείται βέβαιο ότι, γενικότερα, με τον **συν-**

⁶ Σύμφωνα με πρόσφατο άρθρο (Feed International, April 2007), προβλέπονται στην ΕΕ εισαγωγές 1 εκατομ. τόνων αλεύρου ταπίοκας, για το έτος 2007, έναντι των μέχρι σήμερα 315.00 τόνων/έτος.

⁷ Ο κ. Αναστ. Καλλέργης, Πρόεδρος της Ομοσπονδίας Χοιροτροφικών Συλλόγων Ελλάδος, σε πρόσφατο άρθρο του στο ειδικό ένθετο του εντύπου PROFIL, Ιανουάριος 2007, αναφέρει ότι, «το Β' εξάμηνο του 2006 επιφύλαξε δυσάρεστη έκπληξη στην κτηνοτροφία, με την σημαντική αύξηση των τιμών των δημητριακών. Η αύξηση ξεπέρασε το 45% (έναντι

δυσασμό «δημητριακά, σογιάλευρο και πίτυρα»⁸, μειώνονται στο ελάχιστο και οι κίνδυνοι δυσμενών συμβάντων στην τροφική αλυσίδα (διοξίνες, σύνδρομο τρελών αγελάδων κ.α.), προβλήματα που συγκλόνισαν πρόσφατα τις Χώρες της ΕΕ. Η συγκεκριμένη σύνθεση των σιτηρεσίων, σε συνδυασμό με τις ευνοϊκές καιρικές συνθήκες στη χώρα μας, φαίνεται να δημιουργούν προϋποθέσεις εξασφάλισης τουλάχιστον της υγιεινής του ελληνικού χοιρέιου κρέατος, αφού, όπως προκύπτει και από σειρά πρόσφατων αναλύσεων σε εργαστήρια Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων και σε διαπιστευμένα ιδιωτικά εργαστήρια, οι πρώτες ύλες ζωτροφών και τα τελικά μίγματα εμφανίζουν επίπεδα παρουσίας ανεπιθύμητων ουσιών και μικροβιακού φορτίου πολύ κάτω των επιτρεπόμενων ορίων. Τα προαναφερόμενα δικαιολογούν το γεγονός ότι οι Έλληνες καταναλωτές, ίσως και από «ένστικτο», επιζητούν την προμήθεια «ντόπιων κρεάτων».

3.3. Συνθήκες διατήρησης/εκτροφής των ζώων

Παρά τις βελτιώσεις εκσυγχρονισμού που έγιναν και εξακολουθούν να γίνονται με ενισχύσεις που παρέχονται μέσω των προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης και του Αναπτυξιακού Νόμου, μεγάλος αριθμός χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων παρουσιάζουν σοβαρό πρόβλημα τεχνολογικής απαξίωσης των εγκαταστάσεών τους. Κύριες αδυναμίες είναι, συνήθως, ο κακός εξαερισμός, οι μεγάλες πυκνότητες ζώων που δεν ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις, τα συστήματα πρόσδεσης ή περιορισμού κίνησης χοιρομητέρων, που απαγορεύονται πλέον σύμφωνα με τους κανόνες ευζωίας (welfare), οι αδυναμίες στη μόνωση και θέρμανση των κτιρίων με εξαιρετικά δυσμενείς επιπτώσεις στην ανάπτυξη, κυρίως των νεαρών χοιριδίων, αδυναμίες στην εφαρμογή κανόνων καθαριότητας και απολυμάνσεων κ.ο.κ.

Σοβαρό πρόβλημα συνιστά, επίσης, το γεγονός ότι, οι παρεμβάσεις που γίνονται για τη βελτίωση των χοιροτροφικών εγκαταστάσεων, σχεδιάζονται από τους ίδιους τους χοιροτρόφους, οι οποίοι, μη έχοντας τις τεχνικές γνώσεις, αυτοσχεδιάζουν σε κρίσιμους τομείς, όπως ο εξαερισμός, οι μονώσεις, η διαχείριση των αποβλήτων κ.α. Επομένως, οι επιπτώσεις των βελτιώσεων αυτών στην παραγωγικότητα της χοιροτροφίας είναι χαμηλή και οι χοιροτρόφοι δεν μπορούν να εκμεταλλευθούν τις σύγχρονες τεχνολογικές δυνατότητες που είναι διεθνώς διαθέσιμες για τον κλάδο της χοιροτροφίας.

3.4. Επαγγελματική κατάρτιση του προσωπικού και Οργάνωση των χοιροτρόφων

Οι χοιροτρόφοι δεν έχουν αναγνωρίσει ότι η εκπαίδευση του προσωπικού που χρησιμοποιούν στις χοιροτροφικές

τιμών προηγούμενου έτους), συνοδευόμενη και από σχετικές δυσκολίες στις προμήθειες. Τα δημητριακά είναι η βάση της διατροφής στην Ελλάδα, αφού, το 70% των χοιροτροφών προέρχεται από αυτά, σε αντίθεση με την υπόλοιπη Ευρώπη, όπου χρησιμοποιείται πολύ μικρό ποσοστό. Γι' αυτό τα ντόπια χοιρινά είναι πιο υγιεινά και πιο νόστιμα....»

⁸ Με βάση την «Έρευνα για την παραγωγή και διακίνηση των ζωτροφών στην Ελλάδα», Γ. Ζέρβας, Απ. Καραλάζος, Κ. Φεγγερός κ.α., Αθήνα, 2003, οι απαιτήσεις της υφιστάμενης ελληνικής χοιροτροφίας σε ζωτροφές, αντιπροσωπεύουν στο σιτηρέσιο: **(i)** δημητριακού καρπούς 60% (300 χιλ. τόνοι/έτος), **(ii)** σογιάλευρο 20% (100 χιλ. τόνοι/έτος) και **(iii)** υποπροϊόντα βιομηχανιών 20% (100 χιλ. τόνοι/έτος).

τους μονάδες συνιστά βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματική εκτέλεση των καθηκόντων τους, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της παραγωγής και, ταυτόχρονα, για την καλή διαχείριση των ζώων. Είναι χαρακτηριστικό ότι, στις απαιτήσεις του προτύπου AGRO 3.2, η εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση του προσωπικού αποτελεί βασική προτεραιότητα και επιβάλλει, με ευθύνη της Επιχείρησης, τον σχεδιασμό και την εκτέλεση κατάλληλου προγράμματος εκπαίδευσης, με τη συμμετοχή όλων των εργαζομένων. Όμως, σε μεγάλο βαθμό και, κυρίως στις μικρού μεγέθους μονάδες, η επαγγελματική κατάρτιση του προσωπικού είναι πλημμελής, συχνά οι εργαζόμενοι είναι αλλοδαποί χωρίς προηγούμενη εμπειρία στον κλάδο και, με αυτές τις συνθήκες, δεν εφαρμόζονται σωστά οι ορθοί κανόνες εκτροφής των ζώων. Επίσης, δεν ικανοποιούνται και οι αντίστοιχοι κανόνες παρασκευής και χορήγησης μιγμάτων, με αποτέλεσμα την περαιτέρω μείωση της παραγωγικότητας. Είναι γεγονός ότι η Ελληνική αγορά είναι ελλειμματική σε εξειδικευμένους γεωτεχνικούς (κτηνίατροι, γεωπόνοι-ζωοτέχνες, απόφοιτοι ΤΕΙ) διαθέσιμους να εργαστούν σε χοιροτροφικές επιχειρήσεις.

Εξάλλου, οι έλληνες χοιροτρόφοι δεν έχουν κατανοήσει τον καταλυτικό ρόλο της επαγγελματικής οργάνωσης τους σε Περιφερειακό και Εθνικό Επίπεδο. Η δημιουργία άτυπων περιφερειακών ομάδων συνεργασίας, παράλληλα με την εκπροσώπηση τους, σε εθνικό επίπεδο, από την Ομοσπονδία Χοιροτροφικών Συλλόγων Ελλάδος, δεν διευκολύνει αλλά περιπλέκει την κατάσταση και δεν ισχυροποιεί την από κοινού αντιμετώπιση προβλημάτων, όπως είναι: η προμήθεια και το κόστος των ζωοτροφών και άλλων εφοδίων, η πολιτική πωλήσεων και η πιστοποιημένη παραγωγή προϊόντος με εφικτή ιχνηλασιμότητα. Η οποιαδήποτε επιδίωξη επίτευξης υψηλών στόχων στον τομέα (μείωση κόστους παραγωγής, βελτίωση τιμών εμπορίας, παραγωγή ελληνικού χοιρείου κρέατος ποιότητας, αυτάρκεια σε χοίρειο κρέας κ.ο.κ.), προϋποθέτει συνεργασίες ουσιαστικές και ανάληψη ομαδικών ευθυνών, στα πλαίσια Διεπαγγελματικής Οργάνωσης και Φορέων Διαχείρισης Συστημάτων Ποιότητας.

3.5. Παραγωγικότητα

Με βάση και τις επισημάνσεις που έγιναν στις παραγράφους 3.1 έως 3.4 οι τιμές των παραμέτρων που προσδιορίζουν την παραγωγικότητα της χοιροτροφίας στην Ελλάδα δεν είναι ευνοϊκές, κυρίως οι τιμές εκείνων των παραμέτρων που αφορούν:

Στον ετήσιο αριθμό παραγομένων χοίρων προς σφαγή ανά χοιρομητέρα. Ενώ στις προηγμένες χώρες της ΕΕ, ο μέσος όρος είναι μεγαλύτερος των 22, στην Ελλάδα υπολογίζεται σε 16-18. Είναι χαρακτηριστική η απροθυμία των ελλήνων χοιροτρόφων, στο σύνολό τους, να τηρούν λεπτομερή στοιχεία πορείας και τεχνικοοικονομικών δεικτών των μονάδων τους, πιθανότατα λόγω νοοτροπίας, αλλά και λόγω του επιπέδου μόρφωσής τους. Σε επιλεγμένες χοιροτροφικές μονάδες, με την εφαρμογή των προτύπων AGRO 3, διαπιστώθηκε σταδιακή βελτίωση.

Στο συντελεστή εκμετάλλευσης της τροφής (συντελεστής μετατρεψιμότητας), ο οποίος είναι υψηλός, λόγω σπατά-

λης θρεπτικών στοιχείων, πλημμελούς ελέγχου των συνθηκών περιβάλλοντος, χρησιμοποίησης ζώων χαμηλού γενετικού δυναμικού και άλλων αιτιών, με συνέπεια την αύξηση του αριθμού των ημερών «ωρίμανσης» των ζώων και την αύξηση του κόστους διατροφής.

Στην πλημμελή οργάνωση και διαχείριση των ζώων (δυσμενείς συνθήκες διατήρησης και διαχείρισης των ζώων, μη εξασφάλιση ομαλών συνθηκών υγιεινής), με δυσμενή αποτελέσματα στην παραγωγικότητα και κατ' επέκταση στο κόστος παραγωγής.

3.6. Καθετοποίηση της παραγωγής

Η έννοια της καθετοποίησης σε μία χοιροτροφική εκμετάλλευση, αφορά, ταυτόχρονα:

Στην παραγωγή και αποθήκευση πρώτων υλών ζωοτροφών, καθώς και στην προετοιμασία και χορήγηση μιγμάτων στα ζώα. Ελάχιστοι χοιροτρόφοι (κυρίως σε μονάδες μικρού μεγέθους) εξασφαλίζουν ιδιοπαραγόμενες ζωοτροφές και συγκεκριμένα δημητριακού καρπούς, ενώ τις άλλες απαραίτητες για τα μίγματα ζωοτροφές και σκευάσματα (σογιάλευρο, πίτυρα, μικρο- και μακροστοιχεία, βιταμίνες κ.ο.κ.) προμηθεύονται από την αγορά. Οι περισσότερες χοιροτροφικές μονάδες και, κυρίως, οι χαρακτηριζόμενες «σημαντικού μεγέθους», διαθέτουν ιδιοπαρασκευαστήρια και ανάλογες αποθηκευτικές εγκαταστάσεις. Τα περισσότερα ιδιοπαρασκευαστήρια, όπως προαναφέρεται, δεν διασφαλίζουν τις σύγχρονες ποιοτικές απαιτήσεις παρασκευής μιγμάτων. Εξάλλου, η υφιστάμενη δυναμικότητα των μονάδων παραγωγής ζωοτροφών στη Χώρα, θεωρείται υπερεπαρκής για τις αρμόδιες Υπηρεσίες που χειρίζονται τα αναπτυξιακά προγράμματα, με αποτέλεσμα να αποκλείεται η ενίσχυση επενδυτικών πρωτοβουλιών για την ίδρυση νέων σύγχρονων εργοστασίων ζωοτροφών. Στην προέκταση του Έργου δοκιμαστική εφαρμογή των προτύπων AGRO 3⁹, προτείνεται μεταξύ άλλων και η δημιουργία περιφερειακών Φορέων Διαχείρισης του Συστήματος (Φ.Δ.Σ.) παραγωγής χοιρείου κρέατος ποιότητας (βλ. κεφάλαιο 4) και στα πλαίσια ενός εκάστου κρίνεται απαραίτητη η ίδρυση σύγχρονου εργοστασίου παραγωγής μιγμάτων ζωοτροφών για την από κοινού αντιμετώπιση του προβλήματος της σωστής και οικονομικής διατροφής των ζώων, την οργανική σύνθεση της χοιροτροφίας με την παραγωγή, κυρίως, δημητριακών και την εφικτότητα ιχνηλασιμότητας των διαδικασιών παραγωγής χοιρινού κρέατος.

Στη μεταφορά και σφαγή των ζώων που έχουν ολοκληρώσει τον κύκλο της πάχυνσης και στον περαιτέρω τεμαχισμό, τυποποίηση και εμπορία του κρέατος. Οι σφαγαιοτεχνικές εγκαταστάσεις, κρίνονται ικανοποιητικές, δεδομένου ότι, κατά την τελευταία 10ετία, μέσω των αναπτυξιακών προγραμμάτων, εγκαταστάθηκαν και λειτουργούν αρκετά σύγχρονα σφαγεία στη χώρα (συνήθως τριών γραμμών: βοοειδή, χοιρινά, αιγοπρόβατα), ώστε «να μην υπάρχει ανάγκη ίδρυσης νέων σφαγαιοτεχνικών εγκαταστάσεων, με εξαίρεση τις νησιωτικές και ορεινές περιοχές όπου δεν υπάρχει επαρκής σφαγαιοτεχνική υποδομή και τις περιπτώσεις καθετοποίησης της παραγωγής μονάδων που

⁹ (AGROCERT) και διεύρυνσης της εφαρμογής του σε εθνικό επίπεδο, ο Ανάδοχος (ΒΑΚΑΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΑΕ – ΑΕΙΦΟΡΙΚΗ ΑΕ)

VITAPHARM

Ισχυρά Τρωκτικοκτόνα δεύτερης γενιάς

- Σειρά: Rat Bilien: Bromadiolone
- Σειρά: Ratonics: Brodifacum

Γιατί
τα αποτελέσματα
της καινοτομίας
στην παραγωγή
διαπιστώνονται
στην καταπολέμηση!

- RAT BILLEN PASTA BAIT (Πάστα) 4111/21-01-07
- RAT BILLEN WAX BLOCK (Κύβος) 4112/21-02-07
- RAT BILLEN PELLET (Πέλλετ) 4121/30-04-07
- RAT BILLEN WHEAT (Σιτάρι) 4120/30-04-07
- RATONICS WAX BLOCK (Κύβος) 4122/30-04-07

Αποκλειστικός Αντιπρόσωπος Διανομέας ΒΙΤΑΦΑΡΜ Ε.Π.Ε.
Ι. ΜΕΤΑΞΑ 3^η ΠΑΡΟΔΟΣ ΒΙ-ΠΕ ΚΑΡΕΛΑΣ, ΚΟΡΩΠΙ, Τ.Θ. 165, Τ.Κ. 19400
ΤΗΛ.: 210 6643655 210 6646350, Fax: 210 6643855
www.vitapharm.gr, E-mail: info@vitapharm.gr, sales@vitapharm.gr

αποφασίζουν «οργανική» συνεργασία με άλλες και εξασφαλίζουν συνολική ελάχιστη δυναμικότητα 1.000 χοιρομητέρων».

Στο πλαίσιο της καθετοποίησης του κλάδου της χοιροτροφίας και, γενικότερα, της κτηνοτροφίας της χώρας, σημαντικό και ευαίσθητο τμήμα αποτελεί και η απαίτηση δημιουργίας υποδομών (ίδρυση, επέκταση-εκσυγχρονισμός) σε μονάδες αδρανοποίησης παραπροϊόντων και υποπροϊόντων σφαγής, ως συμπλήρωση μονάδων σφαγής, «συμπεριλαμβανομένου και εξοπλισμού για την παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας».

4. Οι προοπτικές στην παραγωγή χοιρέιου κρέατος

4.1. Η ανάγκη σχεδιασμού στοχοθετημένων παρεμβάσεων

Ο αριθμός των χοιρομητέρων που καλύπτει σήμερα η επιχειρηματική χοιροτροφία (106.445) θα μπορούσε να αξιοποιηθεί, με σημαντικά αυξημένη παραγωγικότητα, στα πλαίσια ενός σημαντικά μικρότερου αριθμού χοιροτροφικών μονάδων, με δυναμικότητα μεγαλύτερη των 200 και με όριο τις 1.500 χοιρομητέρες, οι οποίες **θα μπορούσαν να διασφαλίσουν την αυτάρκεια της χώρας σε χοίρειο κρέας, κάτω από συνθήκες ανταγωνιστικότητας, ιχνηλασιμότητας και καλής ποιότητας, αποδεκτής περιβαλλοντικής προσαρμογής των μονάδων στο χώρο λειτουργίας τους και με δυνατότητα δημιουργίας τοπικών δικτύων, που είναι προϋπόθεση για την τεχνολογική ανανέωση και την στοχοθετημένη οργάνωση του κλάδου, προκειμένου ν' ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της αγοράς υπό καθεστώς ανταγωνιστικότητας και αειφορίας.**

Η τεχνολογική ανανέωση και η οργανωτική ανασυγκρότηση του κλάδου είναι προϋπόθεση για την επιβίωσή του. Παρά τις αποσπασματικές βελτιώσεις των τελευταίων ετών σε εγκαταστάσεις, το σύνολο των χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων παρουσιάζει σημαντικές αδυναμίες όπως είναι: **(i)** το μικρό σχετικά μέγεθος των χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων που δεν τους επιτρέπει να αξιοποιήσουν τις διαθέσιμες τεχνολογικές δυνατότητες, **(ii)** χαμηλή παραγωγικότητα, που σημαίνει μικρό αριθμό παραγόμενων χοίρων ανά χοιρομήτρα το χρόνο. Ενώ στη Ε.Ε. ο μέσος όρος είναι 22, στην Ελλάδα είναι 14-18 χοιρίδια και πολύ μικρός αριθμός καλά οργανωμένων μονάδων τείνει να πλησιάζει το επίπεδο της ΕΕ, **(iii)** χαμηλό συντελεστή εκμετάλλευσης της τροφής (συντελεστής μετατρεψιμότητας) που συνεπάγεται σπατάλη θρεπτικών συστατικών, ρύπανση του περιβάλλοντος, αφού ένα μεγάλο μέρος αυτών αποβάλλονται και, κυρίως, αύξηση του εκ διατροφής κόστους παραγωγής, **(iv)** η χαμηλού επιπέδου ζωοτεχνική διαχείριση των ζώων (δυσμενείς συνθήκες διατήρησης των ζώων, έλλειψη επαρκούς εξαερισμού), που οδηγεί στην κατάχρηση αντιβιοτικών, που εκτός της υποβάθμισης που προκαλούν στην ποιότητα του κρέατος, ανεβάζουν και το κόστος παραγωγής, **(v)** στην έλλειψη οργάνωσης και σωστής διαχείρισης και **(vi)**, στην παλαιότητα των κτιριακών εγκαταστάσεων, δεδομένου ότι, οι όποιες βελτιώσεις, επεκτάσεις και παρεμβάσεις στις κτιριακές εγκαταστάσεις, έγιναν με αυτοσχέδιες κατασκευές των χοιροτρόφων, οι οποίοι, μη έχοντας τις τεχνικές γνώσεις,

αυτοσχεδίαζαν σε κρίσιμους τομείς, όπως ο εξαερισμός, οι μονώσεις, ο βιολογικός καθαρισμός των λυμάτων κ.λ.π.

Εξάλλου, η οδηγία 2001/88/ΕΚ «περί καθορισμού ελαχίστων προτύπων για την προστασία των χοίρων», αποσκοπεί: **(i)** στην απαγόρευση χρήσης ατομικών κλωβών για κυοφορούσες χοιρομητέρες και μικρούς θηλυκούς χοίρους, καθώς, επίσης και της χρήσης συστημάτων πρόσδεσης, **(ii)** στη βελτίωση της ποιότητας της επιφάνειας των δαπέδων, **(iii)** στην αύξηση του ζωτικού χώρου για τις ενήλικες και νέες χοιρομητέρες και στην διασφάλιση μόνιμης πρόσβασης σε υλικό στο οποίο μπορούν να ψάχνουν με το ρύγχος τους, **(iv)** στην καθιέρωση υψηλότερου επιπέδου κατάρτισης και εξειδίκευσης σε θέματα καλής μεταχείρισης των ζώων για τους χοιροτρόφους και το προσωπικό που είναι υπεύθυνο για τα ζώα, **(v)** στο να ζητηθούν νέες επιστημονικές συμβουλές σχετικά με ορισμένα θέματα χοιροτροφίας. Από την 1^η Ιανουαρίου 2003 οι απαιτήσεις αυτές ισχύουν σε όλες τις χοιροτροφικές εκμεταλλεύσεις που ιδρύονται ή εκσυγχρονίζονται. Από την 1^η Ιανουαρίου 2013, οι διατάξεις αυτές θα εφαρμόζονται υποχρεωτικά σε όλες τις χοιροτροφικές μονάδες. Περαιτέρω μέτρα ισχύουν σχετικά με τις προδιαγραφές φωτισμού και ανώτατα επίπεδα θορύβου, τη μόνιμη πρόσβαση σε φρέσκο, υγιεινό νερό, τους πρόσθετους περιοριστικούς όρους για την πραγματοποίηση ακρωτηριασμών σε χοίρους και την ελάχιστη ηλικία απογαλακτισμού τεσσάρων εβδομάδων

Πέραν των όσων προαναφέρονται, βασική παράμετρος που θα προσδιορίσει τις προοπτικές στην παραγωγή χοιρινού κρέατος είναι η παραγωγή πιστοποιημένης ποιότητας κρέατος, αξιοποιώντας, κατά βάση, «**συστήματα ολοκληρωμένης διαχείρισης παραγωγής**» και μέσα από αυτά, το «**συγκριτικό πλεονέκτημα**» της ελληνικής χοιροτροφίας που αφορά στο σύστημα διατροφής των χοίρων (βλ. παράγραφο 3.2). Επομένως πρέπει να σχεδιαστεί μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα ανάπτυξης της ελληνικής χοιροτροφίας με στόχευση την αυτάρκεια της χώρας σε **επώνυμο «ελληνικό χοίρειο κρέας ποιότητας**», με συγκεκριμένες προδιαγραφές και προϋποθέσεις. Η στόχευση αυτή πρέπει να είναι αποτέλεσμα συλλογικής προσπάθειας όλων των ασχολουμένων με τον κλάδο ώστε να οργανώσουν σωστά την παραγωγή και να προβάλλουν αντικειμενικά στους έλληνες καταναλωτές τα υψηλά standards του τελικού προϊόντος και στην Πολιτεία τις πολλαπλές συνέπειες της προσπάθειας τους σε όρους μείωσης των εισαγωγών, ικανοποίησης των απαιτήσεων των καταναλωτών, οργανικής συμβολαιακής σύνδεσης των παραγωγών ζωοτροφών με τη ζωική παραγωγή, βελτίωση των γεωργικών εισοδημάτων και ελαχιστοποίησης των οχλήσεων στο περιβάλλον. Μία τέτοια προοπτική, που φαίνεται **μονόδρομος για την ελληνική χοιροτροφία** μπορεί να υποστηριχθεί με την γενικευμένη εφαρμογή προγράμματος ολοκληρωμένης διαχείρισης AGRO 3.

4.2. Η εφικτότητα αυτάρκειας της Χώρας σε χοιρινό κρέας

(1) Η ποσότητα κρέατος που παράγουν οι 110.000 χοιρομητέρες που αποτελούν το παραγωγικό δυναμικό της ελληνικής επιχειρηματικής χοιροτροφίας, εκτιμάται, για το 2006, σε 120.000 τόνους, δηλαδή 1.090 κιλά/χοιρομήτρα/χρό-

νο. Αυτό σημαίνει ότι, η παραγωγικότητα των χοιρομητέρων, σε αριθμό χοίρων με σφάγιο 65 κιλών είναι περίπου 16 χοίροι/χρόνο, έναντι 22 στην ΕΕ, με σφάγιο 70 έως 75 κιλών, δηλαδή 1.650 κιλά/χρόνο, μεγαλύτερη κατά 51%.

- (2) Η ετήσια κατανάλωση χοιρινού κρέατος στην Ελλάδα είναι της τάξεως των 300.000 τόνων. Επομένως, με βάση το υφιστάμενο επίπεδο παραγωγικότητας των 1.090 κιλών/χοιρομήτερα/χρόνο, η ετήσια κατανάλωση καλύπτεται με 275.000 χοιρομήτερες, δηλαδή 2,5 φορές περισσότερες των όσων εκτρέφονται σήμερα. Η προσπάθεια διασφάλισης αυτάρκειας με βάση την υφιστάμενη τεχνολογική δομή και οργανωτική διάρθρωση της ελληνικής χοιροτροφίας δεν είναι εφικτή διότι το κόστος παραγωγής, με το υφιστάμενο επίπεδο παραγωγικότητας, δεν συμβιβάζεται με το επίπεδο των τιμών που είναι αποδεκτό από τους καταναλωτές έστω και όταν το προϊόν ενσωματώνει ειδικά ποιοτικά χαρακτηριστικά, υποστηριζόμενα από αξιόπιστη πιστοποιητική διαδικασία. Επομένως, κάθε προσπάθεια προς την αυτάρκεια χοιρείου κρέατος πρέπει να στηριχθεί σε στοχοθετημένο τεχνολογικό εκσυγχρονισμό των χοιροτροφικών μονάδων, σε προσχεδιασμένη δικτύωση των μονάδων ώστε να ικανοποιούν με αξιοπιστία τις προϋποθέσεις ιχνηλασιμότητας και προσεκτική προσαρμογή στο περιβάλλον και στις συνθήκες διατήρησης και χειρισμού των ζώων, ώστε να πληρούνται προϋποθέσεις αειφορίας.
- (3) Με την προϋπόθεση ότι ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός των μονάδων και η υποδομή παραγωγής ζώων υψηλού γενετικού δυναμικού, ώστε να υπάρξει αυτοδυναμία της Χώρας στην κάλυψη των αναγκών των χοιροτροφικών μονάδων, εφικτός στόχος μέσης ετήσιας παραγωγικότητας, ο οποίος, σήμερα, επιτυγχάνεται σε πολύ μικρό αριθμό καλά οργανωμένων μονάδων θεωρείται 22 χοίροι ανά χοιρομήτερα με σφάγιο 75 κιλών, δηλαδή 1.650 κιλά κρέατος το χρόνο ανά χοιρομήτερα. Ο στόχος αυτός διασφαλίζει την αυτάρκεια της Χώρας με 182.000 χοιρομήτερες, δηλαδή με αύξηση του σημερινού συνολικού αριθμού των χοιρομητέρων (110.000) περίπου κατά 65%. Ο αριθμός αυτός των χοιρομητέρων θα μπορούσε να ενταχθεί σε ένα αριθμό 1.000 μονάδων, έναντι 2.079 μικρο-μεσαίου μεγέθους που υφίστανται σήμερα. Ένας τέτοιος αριθμός επιχειρηματικών χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων θα προκύψει: **(i)** από τον ριζικό και στοχοθετημένο εκσυγχρονισμό ή/και μετεγκατάσταση υφισταμένων, με ταυτόχρονη ουσιαστική αύξηση της δυναμικότητάς τους και **(ii)**, με την ίδρυση νέων μονάδων με μέγεθος μεγαλύτερο των 200 χοιρομητέρων. Ένα τέτοιο σχέδιο στοχοθετημένης διάρθρωσης του κλάδου πρέπει να τεθεί κάτω από αυστηρό έλεγχο τήρησης των προϋποθέσεων επιλεξιμότητας των όσων θα ενισχυθούν να επενδύσουν στον κλάδο, ώστε η όλη προσπάθεια να συγκλίνει σε παραγωγικό στόχο που να καλύπτει τουλάχιστον την αυτάρκεια και να δημιουργεί προϋποθέσεις εξαγωγών ενός ποιοτικού και διακεκριμένου προϊόντος πιστοποιημένης διαδικασίας παραγωγής, με έμφαση στην διατροφή των ζώων, στην τήρηση των ελάχιστων προτύπων υγιεινής και διαχείρισης των ζώων και στην αυστηρή τήρηση των περιβαλλοντικών όρων.
- (4) Προκειμένου οι χοιροτροφικές μονάδες να διασφαλίζουν

- εσωτερικές οικονομίες κλίμακας για την εφαρμογή αποτελεσματικού ζωοτεχνικού και οικονομικού management ώστε να βελτιώνουν την παραγωγικότητα, να διασφαλίζουν την ποιότητα και να μειώνουν το κόστος παραγωγής, πρέπει να έχουν μέγεθος μεγαλύτερο των 150 χοιρομητέρων σε παραγωγή. Εξάλλου, προκειμένου να διασφαλίσουν εξωτερικές οικονομίες κλίμακας στην προμήθεια, πρώτων υλών για τη διατροφή των ζώων, στην παραγωγή ζωοτεχνικά σωστών και ελάχιστου κόστους μιγμάτων ζωοτροφών, στην προμήθεια κτηνιατρικών υπηρεσιών και κτηνιατρικών φαρμάκων, στην διακίνηση και σφαγή των ζώων και στην τυποποίηση και διαχείριση του κρέατος, χρειάζεται δικτύωση με αποτελεσματικές περιφερειακές επιχειρήσεις Κοινωνικής Οικονομίας μέσω των οποίων να καταστεί εφικτός ο περιορισμός της δράσης των μεσαζόντων, η ασφαλής και συμβολαϊκή προμήθεια – παραγγελία των απαιτούμενων ποσοτήτων ζωοτροφών, η παράγωγή, κάτω από ελεγχόμενες διαδικασίες, μιγμάτων ζωοτροφών σε σύγχρονο εργοστάσιο και όχι σε τεχνολογικά απαξιωμένα παρασκευαστήρια-αναμικτήρια ζωοτροφών και η οργανική, συνεχής, ειλικρινής και διαφανής σύνδεση με την αγορά. Κάτω από τις προαναφερόμενες προϋποθέσεις ο μέγιστος αριθμός των 1.000 χοιροτροφικών μονάδων θα μπορούσαν να οργανωθούν σε ένα μικρό αριθμό τοπικών δικτύων ολοκληρωμένης παραγωγής χοιρινού κρέατος πιστοποιημένης διαδικασίας παραγωγής, της τάξεως των 20, τα οποία, σε εθνικό επίπεδο, θα μπορούσαν να ιδρύσουν Διεπαγγελματική Οργάνωση Παραγωγών Χοιρείου Κρέατος Πιστοποιημένης διαδικασίας παραγωγής.
- (5) Εάν ο κλάδος δεν υποστηριχθεί στοχοθετημένα ώστε να μπορέσει να αυξήσει την παραγωγή του, με ανανέωση και διεύρυνση του παραγωγικού δυναμικού του και με βελτίωση των τιμών των παραμέτρων που προσδιορίζουν αυξημένη παραγωγικότητα, θα μειώσει περαιτέρω την παραγωγή του και, σε σύντομο χρόνο, θα συρρικνωθεί, επειδή είναι οργανωμένος σε επιχειρηματική βάση και η παραγωγή χοιρινού κρέατος για τους χοιροτρόφους δεν είναι (και δεν πρέπει να είναι) τρόπος ζωής αλλά επιχειρηματική δραστηριότητα. Επομένως, δεν θα μπορέσουν να αξιοποιήσουν τις «ευνοϊκές» προοπτικές της ελληνικής αγοράς, σχετικά με την ζήτηση του προϊόντος που παράγουν και το συγκριτικό πλεονέκτημα που έχει ο κλάδος για δυνατότητα σχετικά γρήγορης αύξησης της παραγωγής, σε σχέση με τους κλάδους παραγωγής ερυθρών κρεάτων
- (6) Η προοπτική παραγωγής 300.000 τόνων χοιρείου κρέατος ετησίως, απαιτεί στήριξη, από πλευράς ζωοτροφών με 600.000 τόνους/έτος δημητριακών καρπών, 185.000 τόνους/έτος σογιαλεύρων και 180.000 τόνους/έτος υποπροϊόντων βιομηχανιών (κυρίως πίτυρα). Σημειωτέον ότι, για την κάλυψη των αναγκών κυρίως σε δημητριακά¹⁰ (το

¹⁰

- 375.000 τόνοι καρπού αραβοσίτου, ήτοι έκταση 360.000 στρεμμάτων (έναντι έκτασης 2.450.000 στρεμμάτων, καλλιεργούμενων συνολικά στη Χώρα),
- 145.000 τόνοι καρπού σίτου, ήτοι έκταση 560.000 στρεμμάτων (έναντι 8.439.000 καλλιεργούμενων στρεμμάτων στη χώρα, σκληρού και μαλακού σίτου)
- 58.000 τόνοι καρπού κριθής, ήτοι 242.000 στρεμμάτων (έναντι 945.000 στρεμμάτων συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης).

σογιάλευρο είναι εισαγόμενο, ενώ τα υποπροϊόντα βιομηχανιών εξασφαλίζονται από την ελληνική αλευροβιομηχανία), απαιτείται έκταση γεωργικής γης της τάξεως του 1,2 εκατομμ. στρεμμάτων.

- (7) Η προσχεδιασμένη βελτίωση των συνθηκών παραγωγής και παραγωγικότητας στην ελληνική χοιροτροφία και η κατοχύρωση του «ελληνικού χοιρείου κρέατος ποιότητας» είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για την επιτυχία της προσπάθειας επίτευξης αυτόνομης οικονομίας προς όφελος των καταναλωτών (ποιότητα κρέατος), της αγροτικής οικονομίας (σύνδεση της φυτικής παραγωγής με τη χοιροτροφία, βελτίωσης των εισοδημάτων και της απασχόλησης), του εμπορικού ισοζυγίου αγροτικών προϊόντων και της προστασίας του περιβάλλοντος (μείωση των οχλήσεων από τη χοιροτροφία). Το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Ελληνικής Χοιροτροφίας πρέπει: **(i)** να είναι πολυδιάστατο, ν' αναφέρεται στα τεχνολογικά, οικονομικά, οργανωτικά, περιβαλλοντολογικά και κοινωνικά προβλήματα του κλάδου, ορίζοντας με σαφήνεια την χωροθέτησή του και το μέγεθος των μονάδων, **(ii)** να στηρίζεται σε κριτήρια ανταγωνιστικότητας, με την έννοια ότι θα στοχεύει στην αύξηση της παραγωγικότητας με συναρτήσεις παραγωγής που προσδιορίζουν χαμηλές καμπύλες κόστους, ώστε να μπορεί να καλυφθεί, σε σημαντικό βαθμό από την αύξηση της παραγωγικότητας, **(iii)** να αφορά όχι μόνο στο κύκλωμα παραγωγής αλλά και σ' εκείνο προμήθειας των βασικών εισροών και πώλησης των τελικών προϊόντων, για να ελαχιστοποιηθούν οι εκροές εισοδημάτων έξω από τον κλάδο, **(iv)** να στηρίζεται σε τρεις πυλώνες: στην αύξηση της παραγωγής και της παραγωγικότητας, στην ίδρυση νέων μονάδων και στη δικτύωση και παραγωγή προϊόντων πιστοποιημένης παραγωγικής διαδικασίας και **(v)**, να αφορά και στην ίδρυση μονάδων παραγωγής χοιρομητέρων και κάπρων υψηλού γενετικού δυναμικού, ώστε να διασφαλιστεί η ετήσια ανανέωση των παραγωγικών ζώων από εγχώρια παραγωγή, χαμηλού κόστους.
- (8) Η Εταιρία Βακάκης και Συνεργάτες ΑΕ, με βάση και την εμπειρία που απέκομισε από την υλοποίηση του Έργου «Δοκιμές επικύρωσης – επιδεικτικές εφαρμογές στο σύστημα διαχείρισης για τη διασφάλιση της ποιότητας του χοιρείου κρέατος ολοκληρωμένης διαχείρισης παραγωγής» (AGRO 3), τριετούς διάρκειας (2004-2007), υπέβαλε πρόταση στο ΥΠΑΑΤ (Σεπτέμβριος 2006), με θέμα «Διερεύνηση της εφικτότητας εφαρμογής συστήματος ολοκληρωμένης διαχείρισης παραγωγής χοιρείου κρέατος κατά AGRO 3 σε επίπεδο Χώρας». Με τα στοιχεία αυτά ως βάση, προσεγγίζονται στο **Ένθετο** που συνοδεύει το άρθρο αυτό, τα βασικά τεχνικο-οικονομικά στοιχεία ενός Προγράμματος που στοχεύει την αυτόνομη οικονομία της Χώρας σε χοιρείο κρέας, υπό καθεστώς γενικευμένης εφαρμογής του Προτύπου Agro 3. Από τα στοιχεία που καταχωρούνται στο **Ένθετο** συνάγεται ότι: **(i)** το συνολικό επενδυτικό κόστος εκτιμάται σε 760 εκατομμ. €, από τα οποία 365 εκατομμ. συνιστούν Δημόσια Δαπάνη και 395 εκατομμ. € συμμετοχή των επενδυτών, **(ii)** αναμένεται ότι η εφαρμογή του Προγράμματος, που θα ολοκληρωθεί μέχρι το

2013, θα προσδιορίσει ετήσια αύξηση της ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής, λόγω αύξησης της παραγωγής από 120.000 τόνους σε 300.000 τόνους, βελτίωσης των τιμών του προϊόντος και οικονομίας στην κατανάλωση και στο κόστος ζωοτροφών, της τάξεως των 390.000 εκατομμ. €, σε τιμές 2006 και **(iii)** θα μειώσει την αξία των ετησίων εισαγωγών κρέατος, σε τιμές του 2006, κατά 350 εκατομμύρια €.

- (9) Η επιδίωξη καθορισμού και εφαρμογής προτύπου «ελληνικής διατροφής των χοίρων», όπως προσδιορίζεται και στο πρότυπο AGRO 3-1¹¹ και η εφαρμογή των παράλληλων απαιτήσεων του Συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παραγωγής, διασφαλίζουν την υγιεινή και την βελτίωση της ποιότητας του τελικού προϊόντος. Η υιοθέτηση μίας τέτοιας στρατηγικής από όλους τους ενδιαφερόμενους προϋποθέτει: **(i)** σήμανση του προϊόντος, ώστε να είναι σαφώς αναγνωρίσιμο στην αγορά, ύστερα από ελέγχους και διασφάλιση αξιόπιστων μηχανισμών πιστοποίησης και **(ii)**, παρακολούθηση του προϊόντος μέχρι του σημείου λιανικής πώλησης, ώστε να αποφεύγονται παραπλανήσεις του καταναλωτή, δεδομένου άλλωστε ότι το συγκεκριμένο προϊόν θα έχει μεγαλύτερο κόστος παραγωγής και, ως εκ τούτου, θα διεκδικεί υψηλότερη τιμή διάθεσης.

4.3. Οι βασικές προϋποθέσεις για την εφαρμογή του Προγράμματος

Επενδυτικές και άλλες οικονομικές ενισχύσεις: Οι οικονομικές ενισχύσεις που ισχύουν στα πλαίσια των Προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης δεν είναι επαρκείς: **(i)** στο πλαίσιο του ΕΠΑΑ-ΑΥ 2000-2006 ενισχύεται ο εκσυγχρονισμός των εγκαταστάσεων αλλά με επέκταση που προσδιορίζει αύξηση του αριθμού των θέσεων χοιρομητέρων όχι μεγαλύτερη του 25% της υφισταμένης δυναμικότητας και μέχρι του ορίου των 50 επιπλέον θέσεων. **(ii)** Στον Αναπτυξιακό Νόμο 3299/2004, με την Απόφαση 31054/Ιούλιος 2007, επιτρέπεται εκσυγχρονισμός λειτουργουσών χοιροτροφικών μονάδων και ταυτόχρονη αύξηση της δυναμικότητάς τους μέχρι 1.500 χοιρομητέρες. **(iii)** Αναμένεται ότι οι δυνατότητες του ΠΑΑ 207-2013 σε ότι αφορά την ενίσχυση του κλάδου θα ανταποκρίνονται στα όσα προαναφέρονται και, κυρίως, θα ενισχύουν την εφαρμογή συστημάτων ποιότητας και την βελτίωση της παραγωγικότητας και της ποιότητας του ελληνικού χοιρινού κρέατος

¹¹ Στην παράγραφο 4.2.3.3. του προτύπου AGRO 3-1, ορίζονται οι ακόλουθες «επιπρόσθετες απαιτήσεις», προκειμένου να προσδιοριστούν ειδικές προδιαγραφές στη διατροφή χοίρων, για καθορισμό του τύπου «ελληνικό χοιρείο κρέας ποιότητας», πιστοποιημένο σύμφωνα με το Πρότυπο AGRO 3:

- Να μην χρησιμοποιούνται κρεατάλευρα, οστεοκρεατάλευρα, οστεάλευρα και αιματάλευρα που προέρχονται από θηλαστικά ή πτηνά.
- Να μην χρησιμοποιούνται υποπροϊόντα μανιώς (ταπιόκα).
- Ένα ελάχιστο ποσοστό 50% κατά βάρος των σιτηρεσίων πρέπει να αποτελείται από δημητριακούς καρπούς. Εξαιρούνται οι ζωοτροφές χοιριδίων που καλύπτουν τα στάδια μέχρι απόκτησης ζώντος βάρους 25 κιλών.
- Να μην χρησιμοποιούνται αντιβιοτικά ως αυξητικοί παράγοντες.
- Να μην χρησιμοποιούνται ως πηγές ασβεστίου και φωσφόρου προϊόντα στη σύνθεση των οποίων περιλαμβάνονται ως πρώτες ύλες κατεργασμένα υποπροϊόντα από τη σφαγή θηλαστικών ή πτηνών.

και **(v)**, η Χώρα πρέπει να επωφελείται των εξαγωγικών επιστροφών, αλλά και του καθεστώτος της ιδιωτικής αποθεματοποίησης¹².

Βασικές προϋποθέσεις ανάπτυξης του κλάδου, κατά την άποψη της Ομοσπονδίας Χοιροτροφικών Συλλόγων Ελλάδος: **(i)** η βελτίωση των όρων και των προϋποθέσεων ένταξης στο νέο Αναπτυξιακό Νόμο για ίδρυση νέων μονάδων περιλαμβανομένης και της αξίας των ζώων αναπαραγωγής και για επενδύσεις εκσυγχρονισμού, προστασίας του περιβάλλοντος και συνθηκών υγιεινής και καλής διαβίωσης των ζώων, με αυξημένο ποσοστό ενίσχυσης¹³, **(ii)** η ενίσχυση των πρωτοβουλιών για τη δημιουργία ομάδων παραγωγών χοιρείου κρέατος, ώστε να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα και να καθιερωθεί η οργάνωση των χοιροτροφικών μονάδων, **(iii)** η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και προστασίας του χοιρείου κρέατος, με την καθιέρωση της ταμειακής μηχανής

¹² Σε πρόσφατο έγγραφο της (Σεπτέμβριος 2006) προς τον Υφυπουργό ΥπΑΑΤ, η Ομοσπονδία Χοιροτροφικών Συλλόγων Ελλάδος επισημαίνει ότι, «ο κλάδος βρίσκεται σε κρίσιμο σημείο όσον αφορά την επιβίωσή του και πρέπει να στηριχθεί ώστε να μπορέσει να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό που συνεχώς εντείνεται, τόσο από πλευράς κόστους παραγωγής και τιμών πώλησης, όσο και από την ποιοτική βελτίωση των προϊόντων»

¹³ Υπάρχει σημαντική απόσταση στην εκτίμηση του κόστους «ανά θέση χοιρομητέρας» (για μετεγκατάσταση ή εκσυγχρονισμό ή ίδρυση μονάδας, αντίστοιχα), μεταξύ των αρμόδιων Υπηρεσιών του ΥπΑΑΤ και της Ομοσπονδίας. Επίσης, οι διαδικασίες έγκρισης και υλοποίησης έργων στα πλαίσια αναπτυξιακών προγραμμάτων είναι χρονοβόρες, με αποτέλεσμα να αποθαρρύνονται οι ενδιαφερόμενοι.

ή οποιουδήποτε άλλου μέτρου που να προστατεύει την ονομασία «ντόπιο ή ελληνικό χοιρινό κρέας» και την εξάλειψη της παραπλάνησης του καταναλωτή και με την προώθηση των διαδικασιών εφαρμογής του Μέτρου της ποιοτικής κατάταξης των σφαγίων, βάσει της κοινοτικής κλίμακας ταξινόμησης SEUROP, ώστε να συνδεθεί η τιμή με την ποιότητα του σφαγίου, προς όφελος των παραγωγών, αλλά και των καταναλωτών.

Συνεργασία για την από κοινού αντιμετώπιση των βασικών προβλημάτων του κλάδου, μεταξύ των οποίων, σύμφωνα και με την ιστοσελίδα της αρμόδιας Υπηρεσίας του ΥπΑΑΤ, εντάσσονται και τα ακόλουθα: **(i)** υπερχρέωση των μονάδων, λόγω του υψηλού κόστους χρηματοδότησης και του επικρατούντος συστήματος εμπορίας, **(ii)** έλλειψη εγχώριου βασικού αναπαραγωγικού υλικού (εισάγεται το πρωτογενές γενετικό υλικό, αναπαράγεται στην ελληνική επικράτεια και στη συνέχεια δι-ατίθεται σε μονάδες παραγωγής), **(iii)** δυσχέρειες στην ένταξη επενδυτικών πρωτοβουλιών σε αναπτυξιακά προγράμματα, λόγω έλλειψης αδειών λειτουργίας των μονάδων, **(iv)** υψηλό κόστος παραγωγής στη διατροφή των ζώων, όταν οι τιμές των δημητριακών είναι υψηλές ή λόγω απαγόρευσης χρήσης ζωοτροφών ζωικής προέλευσης, **(v)** έντονος ανταγωνισμός από την εισαγωγή νωπού χοιρινού κρέατος από χώρες της Ε.Ε και **(vi)**, αδυναμία του συστήματος ελέγχου εμπορίας κρέατος, με αποτέλεσμα το εισαγόμενο χοιρινό κρέας να πωλείται συνήθως ως εγχώριο.

ΒΑΚΑΚΗΣ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ
ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

από το 1980

- Επενδυτικές Μελέτες
- Επιχειρησιακά Σχέδια
- Αναπτυξιακά Προγράμματα
- Εφαρμογές Πληροφορικής
- Συστήματα Διαχείρισης Ποιότητας & Ασφάλειας Τροφίμων

ΒΑΚΑΚΗΣ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ Α.Ε.

Λαοδικείας 9-11, 11528 Αθήνα
Τηλ. 210 74 75 930, fax 210 77 52 475
info@vakakis.gr

www.vakakis.gr